

POFAHAJ BÓH

ČAS OPIS EVANGELSKICH SERBOW

6. čislo

Budyšin, junij 1964

Lětnik 14

Hrona na smažnik 1964

Bóh je swěrný, kiž was njebudže přez waše zamóženje spytować.

1. Kor. 10, 13

Kajke žohnowanje je tola prjedy wušło ze „Serbskeho lutherskeho knihowneho towarstwa“. W mnohich serbskich domach namakamy hišće wšelake z jeho dobrych a rjanych knihow. Tam so namaka tež Domaša Kempenskeho „Chodźenje za Chrystusom“. Tutón „Thomas a Kempis“, kaž po laćansku rěka, je štyri lěta do Lutheroweho naroda wumrěł jako wyši duchowny (superior) jedneho klóštra. W tutej knize pisa wón jara rjane słowo wo spytowanjach, kotraž drje wšitcy znajemy a wo kotraž so jedna w našim hronu. „Tak dolho hač smy živi na swěće, njemóžemy bjez spytowanja być. Tohodla dyrbjaj kóždy swěru kedźbliwy być na swoje spytowanje a strožby być w modlitwach, zo by čert skladnosće njenamakał, jeho zjebać, tutón přećiwnik, kiž nihdy njedrěma, ale wokoło chodži a pyta, kohož by požrjel. (1. Pětr. 5, 8) **Nichtón tak dokonjany a swjaty njeje, zo by druhdy spytowanja njeměl, a čisće bjez spytowanja wostać njeje móžno.** Wšitcy swjenci su měli chodźić přez wšelake spytowanja a su tak k dokonjanosći došli. Kotřiž pak njejsu móhli spytowanja znjesć, su wotstupili a wotpadnyli. Žadyn staw njeje tak swjaty a žane město tak potajene, w kotrymž njebychu spytowanja a přećiwnosće byle. Žadyn čłowjek njeje před spytowanjami wěsty, kaž dolho je živy; přetož z nas samych přińdu spytowanja, dokelž smy w čělnym požadanju a w hrěchach płodzeni. (Ps. 51, 7) Hdyž je jedne spytowanje přewinjene, přińdže druhe na nas. Přez čěkanje je přewinyc njemóžemy; ale ze sčerpilwosću a z prawej pokornosću budžemy sylniši, hač wšitcy naši nječeceljo. (Jez. 30, 15).“ — (1. Kniha 13. staw, serbski přełožk strona 17 a 18)

Ja sym wjele wotpisał z mjenowaneje knihi, a na tajke wašnje je stary, luby Domaš Kempenski wjace k tutomu bibliskemu rozpominanju přińošował hač ja sam. Ničo wo to: Po mojím zdaću je tutón zastupnik srjedžowěckowskeje cyrkwy, kotrehož je tež Luther sebi jara wažil a čescił, na rjane a wosebite wašnje wuprajil, štož tež moderny čłowjek hišće runje tak nazhonja! My smy a wostanjemy spytowani a nadběhowani čłowjekojko. A wulki trošt a pokoj našeho słowa je, zo njebudžemy přez zamóženje spytowani. Přewjele sebi naš

„Žadyn, kotryž ruku k pluhej přiloži a wohlada so dozady, njehodži so do Božeho kralestwa.“ (Luk. 9.62)

Hdyž je naš knjez Jezus nam kazał so dozady njewohladować, je wón z tym wěsće měnil to želniwe spominanje na to, štož je zady bylo. A zady znowa narodzeneho křescana leži swětno, hrěšne wašnje, kotraž je so za wěrjaceho minyło. Wón kroči dopředka w dowěrje a w mocy swjateho Ducha.

Jezus potajkim drje njeje chcył prajić, zo mamy wšitke zwiski ze zańdženosću přetorhnyć a to zabyć, štož za nami leži. Naša wěra však so tola zložuje na to, štož je so něhdy po Božej woli stało před nimale dwaj tysac lětami mjez Galilejskim morjom a Betlehemom w Slubjenym kraju, a štož je Bóh do Jezusoweho časa rěčal přez profetow k swojemu ludej, a štož je Chrystusowa cyrkej mjez tym nazhonila po dalokich a prošnych pučach we zlych a dobrych časach hač do džensnišeho. Štož su naši wótoarjo do rjaneho a dobrego nazhonili, myslili a napisali, štož su woni skomdžili a hrěšili ze slabosću

a tež ze zasaklosću, to mamy zawěrnje swěru wopominać, a tola tak, zo my swoju brózdu woramy do přichoda za nowe žně, za nowy čas. Wuknyc, troštować a napominać so dać wot toho, štož je bylo, zo bychmy mudriši byli a we službje swojeho knjeza so swěrní wopokazali.

My kročimy dale. To stare so njehodži wospjetować a jo tež njesměmy sebi znowa přeć. My njejsmy mjenje nja, zo so stawizny wjerća. Wězo je něštozkuliž podobne hižom raz w stawiznach čłowjestwa tu pobylo. A tola ma wšitkón čas swój wotkynjeny kónč. A tón je Bóh sam. Hdyž křescan dopředka zhladuje, potom njesmě wón jenož widzeć prócu a bėdu džensnišeho a jutřišeho dnja a nuzu swojich starych lět, ale wón ma nazdala widzeć posledni dzeń wšeho swětno, kotryž budže zdobom spočatk nowohe kralestwa, hdžež je so minyl stary swět abo budže nowa zemja, nowe čłowjestwo w Božim swětle. W.

Nyšpor na koncertnej žurli

Koncertna žurli, swjedžensce zdarsceni ludžo, wulki orchester, nahladny chór, wohniły dirigent, jara dobra wumělska kwalita — koncert Serbskeho ludowehe ansambla — a tola najrjeńši nyšpor chwalby k Božej česci. — Zawěsće so spodźiwace nad tajkim twjerdženjom a tola hišće nihdy dožiwił njejsym tajku chwalbu Božu wosrjedž swěta a z čisće swětnymi srědkami, hačrunjež sym hižo jara wjele koncertow slyšať. Rěču wo oratoriju „Žně“ wot našeju wótcinow Zejlerja a Kocora. Znajmjeńša za mnje bě to ryzu Boža služba.

Z kóždym spěwom a skoro z kóždzej štučku zwuraznja so w tutej wulkej

njebjeski Wótc nihdy nježada. A tež hdyž wěmy „móce dobyć naša njemóže, smy z njeje jara slabi“, smy sebi zdobom toho wěsći, zo „muž prawy za nas wujuje. Bóh jeho k bitwje wabi; hdyž što jón poznac chce, wón Jezus Chrystus je!“ (Kerluš 191, 2). Tohodla budžmy troštni a sebi našeje wěry a našeho zboža w Jezusu Chrystusu wěsći na kóždy pad, wosebje pak tež we wšitkich spytowanjach! La.

basni jara hluboke nabožne začuće a přez hudźbu so wone hišće rozsudnje powyšili. A wuměłcy ansambla dawaja sej wšu prócu, zo bychy cylu twórbu derje přednjegli a poradži so jim to woprawdže tež.

Přez cylu twórbu čehnje so zakladne přeswědčjenje, zo cyla natura a wšě džělo je wusko zwjazana z Bohom. „Wěš ty tón slub a wulku hnađu, wěš ty tón trěb a za njón radu, kiž hoji wšemu stworjenju? Wěš ty tu móc a smilnu ruku, kiž pjelni klós a pyši luku, a rólnik ma k njej nadžiju?“ Tak praša so naš basnik a wotmolwi: „Tak dolho hač zemja stać budže, njedyrbja přestać syw a žně, mjerzjenje a čoplota, lěčo a zyma, dzeń a nóc!“ — To su nam znate słowa, to su stowa sluba, kiž da Bóh Noej po lijency a w předchadžacej basni rěči basnik tež woprawdže wo Nou. Zejlerjowe myslenje je potajkim zakorjenene w Swjatym pismje, ale wón myslí samostatnje filozofisce dale a praji: „Nětk swěrný slub so wobnowja a zemja dary poskića, tuž wutroby so zraduja.“ W najhlubšim je potajkim wšitko w Božim postajenju zakorjenene: Bóh to čini, zo dže w naturje wšo tak, kaž smy to zwučeni a kaž to wědomowcy wuslědža. Bóh je ta móc, kiž wučini, zo žito

čeri do klosow, zo so zeleni a wón wukonja tutu móc smilnje a tak wěsće, zo može so kóždy w swojim džěle na to spušeć. „Rólnik tudy zemju ma . . . wora, wusywa a žněje, ale Bóh sam žohnuje . . . Z njebjes přinđže žohnowanje . . . Bóh na zemju je pohladał a polo z chlěbom žohnował.“ — Tajkich słowow móhli hišće mnoho naličić. Wšě swědča wone wo tutej hlubokej nabožnej a filozofiskej myslí.

Čłowjek je wotročk Boži, z nim a za njeho wón džěla: „Tam čłowjek, wotročk Boži, so z chwalbu pozběhnje, na džělo ruku zloži a ranje žohnuje.“ „Syčće Bože bohatstwa!“ Při wšěm džěle pomha Bóh a wón je stajnje pódla. „Bože žohnowanje prócu sčerpny přewodža, lošt a lubosć, stódkce wočakanje, mlode stawy posylnja.“ Bjez Boha je čłowjek bjezmócný a slaby, njemóže, tež w našich dnjach hišće nic, njechody natury přewinyć: „Swoju njemóc čłowjek čuje, styknje ruce pokorny: Božo, zwarnuj klós a dom!“ Jenož Bóh sam zamóže nam pomhać. „Bóh škodu wobroći.“ Tak nas powučuje ewangelski farar a basnik! Móžemy wot njeho jenož wuknyć a sej tajke wěrnosće w přijomnej fórmje basnje, přewodžaneje wot wulkotnje klinčaceje hudźby, rjec dać. Hdyž slyšimy tute „Chryst kyrie! budź pola nas, kryj wjes a naš dom kóždy čas!“ z jeho pobožnej, hnujacej, kěrlušnej melodiju, njemóžemy skoro hinak, hač so modlić k Bohu, modlić so z tutymi wulkotnymi słowami a z tutej z wutroby rěčacej melodiju.

Krasnje zanošuje so w oratoriju tež Boža chwalba, najdoraznišo ze słowami: „Chwal kóžde stwjelco, zornjatko, chwal Boha z nami lubeho!“ Krasne to słowa k Božej čěsci a kak prawe, kak wulkotnje myslene! — sy Ty tež hižo jónu při žnjenskich džělach takle Boha chwalil?

Ke chwalbje słuša džak a wosebje při žnjach a Zejler tež wě: „Zhromadźene pod třěchu, Bohu džak, te dary su. Čěsć přenja słuša Bohu Knjezu, džak jemu z čichej modlitwu“. Scyla je wulkotne, kak to Zejler tam wopisuje, zo wuhotuja přeni wóz, kiž do wsy přenje žito přiwjeze, wosebje pyšny a zo z nim potom jědu před Boži dom, kaž to Zejler cyrkej mjenuje, a tam potom so Bohu džakuja.

Jara rjenje je tež, zo widzi basnik zwisk mjez Bohom a wjesotósu: „Dokelž Bóh žohnuje, može kóždy być měrny, spokojny a tohodla tež wjesoły. „Zradowanje zaspěwanje srjeđa prócy knjejestwo ma, dokelž Bože žohnowanje pót a prócu zaruna.“ Křesćenjo su wjeseli, dokelž Bóh sam je z nimi a tohodla maja tež tak rjanu hudźbu.

Tajke a podobne myslje a modlitwy zeschadžachu we mni při koncerće, wuwabjene přez słowa basnika a zynki komponisty. Dyrbimy za tajke poskićenja džakowni być a to tež přez to pokazać, zo tajke koncerty bohaće wopytujemy. Hdyž z wočinjenymaj wuchomaj a wotewrjenej wutrobu, myslo a derje kežbuzjo sluchamy a so zwólniwe sobu ztorhnyć mamy, može to być prawy nyšpor, na kotrymž so

rozpominanja wotměnjeja z kěrlušemi. Zhonich, zo ansambl tež hišće wustupi z „Nalěćom“, „Nazymu a druhimi wěćami stareje serbskeje hudźby a móžemy w nich cyle wěsće

wočakować samsnu nabožnosć a krasnosć.

Njedajće sej tuž wzac tutu móžnosć, Boha na tajkele wašnje chwalić — tež wuznawać! P. N. W.

Naša jězba 1963

Po stopach Jana Husa, Jana Amosa Komenskeho a serbskich humanistow

(Pokročowanje)

Potajkim dale do Fulneka. Jow je Jan Amos Komensky směl tři lěta zbožowny być. Krótke tři lěta w jeho 78lětnym žiwjenju. Dajće sebi chěće hišće raz prajić, što Jan Amos Komensky běše, byrnjež to hižom wěsće z rjaneho nastawka Hanuša Hārtela w „Pomhaj Bóh“ před sydom lětami. W lětach 1618–1621 běše Jan Amos Komensky w młodym krótkim mandželstwje jako wučer Bratskeje Jednoty w Fulneku. Tu běše wuznamny pedagogijum Bratskeje cyrkwje. Jejny najwuznamniši wučer a rektor je wón byl. My smy pozastali, hdžež wosrjedž chójnow kamjenitny pomnik steji, zo je tu Komensky swoje džěci wučil wosrjedž Božeje přirody. Wón měješe sylnu dowěru do čłowjeskeje duše, zo je jenož trjeba čłowjekeje dać dobru móžnotu wuwijanja, jemu woči wotewrić za rjanosć Božeje přirody a snano tu a tam jako přećel džěćom pomocny być při wuknjenju a wuwijanju. To běše za Komenskeho čas njeslyšana wěc, zo wučer ze swojimi šulerjemi won chodži do Božeje přirody. Tehdomniši čas pod šulu wjele wjacj njerozumi, hač z hlowy wuknjenje laćanskich tekstow w čmowych rumnosćach pod dohladom chutnych wučerjow, kotrymž bě smjeće dawno zašto. Lubosć wučerja k džěćom? Komensky běše polny horceje lubosće k młodym čłowjekam a běše Bohu džakowny za krasny nadawk, džěci směć rozwučować wo wšěm rjanym a dobrym. Wón žaneje prócy lutował njeje, zo by tež młodžinje wutrobu zahoril za Boha a jeho nadawki, kiž je nam stajil. Krasna jeho knižka „Orbis sensualium pictus“ — „Swět we wobrazach“ —, haj wšón swět je wón spytal we wobrazach džěsću pokazać. Wobrazy je sam namolował a je potom w českej, laćanskej a němskej rěči wukładuje.

Přeni wobraz pokaza wučerja, kotryž před městom hólca zetka a z nim so do rěčow da. „Poj, hólče, ja chcu će wučić mudry być.“ Džěco so praša: „Što je mudry być?“ Wučer: „Wšo, štož je trěbne, zo bychmy prawje spoznali, prawje džěłali a prawje so dorěčeli.“ Džěco: „Što mje to nauči?“ Wučer: „Ja z Božej pomocu.“ My móžemy sebi žiwje předstajić, kak je wón tam w Fulneku młodžinu w lubosći a horliwosći jako jara wučeny čłowjek z pobožnej dušu wučil.

Jan Amos Komensky narodži so 1592. Wón je we wšelakich krajach swěru teologiju študował a je sebi za tutón čas bohaće pokłady wědomosćow nahromadził. Bratska cyrkej jeho powoła do Fulneka za wučerja.

Jow so woženi, ale hižom so počese we wulkim swěće njeměrnje hibać. W Praze béchu 1618 čisli dweju kejžerskeju legatow z woknom won, a to běše fanal za započatk hrózbneje a zrudneje wójny, kotraž zapřimny ze surowej ruku do zbožowneho žiwjenja Komenskeho. Jeho swójba dyrbeje čěkać. Wón zwopředka hišće wosta, ale dyrbeje potom tež so chowac, a namaka wuček pola Korle Zerotinskeho w Brandysu. A tam je wón w potajnosći džěłal. Tu je spisal swoju drje najznacišu knihu „Labyrinth swěta a raj wutroby“. My na tutu knihu hišće spominamy, hdyž přinđžemy do Brandysa. Wot Brandysa je wón wšětko čahał do Polskeje a wróco, na Morawu a do Slowakskeje a je něšto lět w Polskej prebywał. Praweje domizny wón na tutej zemi wjacje namakał njeje. Čas žiwjenja je wón muž žedženja byl. Jemu so styskaše po domiznje, po měrje a čichim zbožu, štož bě jemu jenož za krótki čas w Fulneku popřaty bylo a potom ženje wjacje. Jako posledni biskup Česko-bratskeje Jednoty je so wón swěru starał wo swoju rozprošenu cyrkej a je zawostajil swětej testament swojeje cyrkwje. Hdyž je wón jako stare sprócný swoje poslednje myslje hromadu zestajil w knize „Unum necessarium“ — „To jedne je nuzne“ —, so Bohu džakuje, zo je dyrbał čas žiwjenja čłowjek žedženja być.

Nazajtra přinđžechmy do Brandysa. Při torhošću steješe domček z wopomnjenkeju tafličku. Tu steješe něhdy hród Korle Zerotinskeho. Tutón Korla ze Žerotina je byl mócný knjez a dobroćel Bratskeje Jednoty. Jeho pomnik běchmy hižom w Brnje nadešli, jako jenero ze slawnych českich wotěincow. Tu w Brandysu je so pod jeho škitom Komensky dlěši čas před njepřećelemi chował. Njedaloko maleho městačka w luboznym dole dopomina pomnik powowarja, zo je tu stał drjewjany domček, w kotrymž je Komensky wosrjedž lubozneho swěta slawnu knihu „Labyrinth swěta“ napisał. Přichodny raz chcu Wam, předy hač dale pojedžemy, hišće skrótka něšto rozpowědać, kak ma so z tutej knihu.

Bóh jeno wěru džerži sam, hdyž w swěće wěru njenamakam!

Njeměrna nóc

Z dowolnosću naklada Friedrich Wittling, Hamburg, přel. U. H. a J. L.

(Pokročowanje)

Ja wotmolwich, zo sym runje při tym, jasnosć nabyć wo tutym padže, pytnych pak hnydom z jeho njepečelneho smjeća, zo won njemysli na sudniske akty, ale jenož na mój „Quartierzettel“.

„Jasnosć!“, klepa na blido, „što rěka tu jasnosć? Psychologiske drobnosće, kak? Božo, hdyž hižo psychologiju slyšu! K jokanju!, Wam praju. Kónc. My mamy swoje mocy wojsku spožić. Za slěpcow je mi čas přeskoda.“

„Na, Waša wěc —“, runje hišće přida, hdyž so druhe durje jeho stwy wotewrichu a general přińdže. General, šesćdziesiątlětny, z wojskim wuznamjěnom z přenjeje wojny, plašć měješe wotpinjeny. Čerwjene, prózdne wobličo pička.

Ja strowich a čakach, hač by general ze mnu rěčal. Major Kartuschke mje předstaji.

„Wojnski farar“, won započa — won by nětko woprawdže mohl prajić: knjez farar — „wojski farar je tu, zo by so jutře při zatřělenju Baranowskeho pódla był.

Nětko general ke mni: „Zwotkel přińdžeće?“

„Z Winicy, knježe generalo.“

„A Wy zastupujeće tu —?“

„Fararja Holza.“

„Što je z Holzom?“ Prašenje plačeše majorej. Tón dawa za wotmolwu: „Holze je přesadženy, zastupjer hišće njeje nam přińdželeny.“

„Ach haj, mějeće tu naležnosć z pohrjebom, so dopomnju, z defatistiskim wuznačom. Na haj, běše indiskutablne. Je za jutře wšo přihotowane? Přegrawočiwyje, hdyž so w tajkich wěcach něšto njeporuča.“

„WGO poda kašć a transportne komando, wyši lejtnant Ernst wot III-532 wjedže komando, to je wšo.“

(WGO rěka: Wehrmachtgräberoffizier. Zničenje rěče je so poradžilo, kaž bě planowane. A wono běše planowane. Wzmi čłowjekej rěč, a won budže kadaver. Kadaver dokonja kadawerowu poslušnosć.)

Mjelčenje. General započa swój plašć začinić a wobroći so potom hišće raz ke mni. (Praj ‚słowo‘, sej myslu, ‚woprawdžite słowo! Ty nosyš drastu Clausewitza!‘) Potom je přišlo: „Starajće so wo to, zo ta wěc hladce beži!“

Tu mējach nětko swoje ‚słowo‘! Ně, na tutej roli njerosće žane žiwe zorno wjac. Je čas, zo dže z tym ke koncej. Přeryć! Pustu ju wostajić! Černje a wosty dyrbi njesć, ta rola. Černje a wosty nosy hižom dawno. A jědojte žito.

Ale ja prajach — a začuwach k druhemu razej swoju bojaznosć kaž žolčhórku wodu w erće: „Haj, knježe generalo!“

General dypaše na čapku a woteńdže. Mějach začuće, jako by moje cyle wobličo jedyn jenički wuraz mjaknosće bylo: Powětr abo ja so zadušu!

Snano, zo bě samo Kartuschke wotkomik překwapjeny. Won praješe, wjele mjenje wotrje hač prjedy: „Waš Quartierschein, knježe fararjo!“ — Hladach hišće raz na majora. Won nosyše Infanteriesturmabzeichen, kiž — to wědzach — nichtón darmo nje-dosta. Won běše bjez dostojnosće, tutón oficěr, to běše jasne. Bjez zańdženosće njebě, nic bjez rječaza do-žiwjenjow. Snano njebě runje nje-wažne, tutu zańdženosć wědžeć, tutón rječaz znać. Mjenowachmy so dušepastyrjo. Tuž smy potajkim za wšitkich tu. Zmužitemu pisarjej, Schrotzeje, rjap podrěć, to njeběše čežko. Z Baranowskim džensa w nocy hromadže być, wšak budže próca. Ale što so sta z Kartuschkom we tutym wojsku? A što so njesta? Přez nas — nic?

Ja woteńdžech. Poskičenje, mi přez Unteroffiziera puć dać pokazac, k Wehrmachtheim, wotpokazach. „Džakuju so, namakam so sam.“ Mi so njechaše na jeho rěče posluhać. Ja njemožach so přewinyć na posledku majorej Kartuschke ruku dać; to wězo začuwach hnydom hišće w durjach jako porážku.

III.

Štož nětko scěhuje, je mjezyakt wot 35 mjeńšin, kiž može so napisać „we Wehrmachtheim“. Z tutowo wokomika, zo wědzach mjeno muža tutowo wječora a přichodneho ranja, požadach za tym, jeho zetkać, a wšo, štož mje zadžeržuje, dožiwjenjow hišće přez šklenčanu scěnu. Tež zetkanje z Kartuschkom nimale hižo zasta, lědma, zo bě wono skónčene, woprawdžitósć być.

Ja běhach přez polćmowe drohi města a pytnych nadobo, zo njejsym na znamjenja keđžbowal, na njeličomne znamjenja jednotlivych wojskich skupin, w kotrychž dyrbiš so wuznać. Skoro chcych wobžarować, zo njeběch sej dać puć do Wehrmachtheim pokazac. Jako za jědžu wonješe a jako slyšach klepanje z šklencami: jow by mohl być. Běše, to hnydom widžiš, jedyn z tamnych domow, kiž hižom před časami jako hospoda sluješe: krajny hosćenc z hródzemi a kólnjemi, kaž je to stajnje a přeco zaso w ruskich romanach wopisane, kožucho-wa a palencowa woń, hłosy dalokich njeznatych, hłosy wulkich wjerchow a wšelko splečeneho wosuda. Nětko bě potajkim němski wojski komando so tutowo statoka zmocował a z njeho Wehrmachtheim scinił za oficěrow, jědžernje a nócne lěhwa, woboje nic malo wopytane, hižom dla lětanisća, kotrež leži na kóncu města. Kóždy wě, što ma z tajkim předewzjećom na sebi: Oberzahlmeister, kotryž je za wšo zamolwity, džerži so po možnosći zdaleny, stary Feldwebel dyrbi wjednistwo wobchoda přewzac, tón sej zaso wobstara třoch wojakow, a tući tři wojacy knježa nad pomocnikami. Hdyž je wšitko zřjadowane, potom wšo někak beži, druhdy samo derje.

„Jandžel jatych“

Elizabeth Gurney, džowka zamožiteho jendželskeho kublerja, kotryž sluša do „Towarstwa přecelow“, do tak mjenowanych quakerow, zhubi hižo z dwanaće lětami swoju mać. „Ja na wšém dwěluju“, bě jeje słowo, a wona njechaše wo wěrje ničo wjace wědžeć. Z wósomnaće lětami pak ju jedne předowanje tak jara do wutroby trjechi, zo rjekny: „Džens sym začuła, zo Boha je.“ Wona so stanje quakerka (praj: kwekerka). Z dwaceći lětami wuda so Elizabeth Gurney na bohateho Londonskeho překupca a quakera Josepha Frya. To běše w lěće 1800. Hižo jako młoda žona založowaše Elizabeth Fry šule, staraše so wo chudych, chodžeše za Cyganami, wudawaše Biblije a druhe spisy; wšudžom, hdžež bě jej možno, pomhaše. W lěće 1813 wopyta Elizabeth Fry přeni raz Londonske jastwo za žony — Newgate. Tam trista žonskich w najhubjějšich poměrach žiworješe. Nětko so započnje jeje žohnowane skutkowanje. Wona so stanje „jandžel jatych“. Wšudžom založuje žonske towarstwa, kotrež maja so starać wo jatych. Elizabeth Fry pučuje po Jendželskej, Šotiskej a Irskej, wopytuje jatych, přěduje jim předewšém Bože słowo, připowěduje jim zbožnosć duše a poradžuje zastojnstwa a wyšnosće. Po cyłym kraju so hiba, a samo jendželski parlament prosy Elizabeth Fry wo radu a pomoc. Kaž mać a sotra chudych a bėdných čaha tale žona wot jednoho jastwa k druhemu a njeboji so ani najdžiwišeho zlostnika. Tola wona njestara so jeno wo jatych, pomha tež chudym wowčerjam a lódnikam, služobnikam a wobohim, kotřiž sydaja w asylach a bludnicach, a samotnym stražnikam na morju a jich swojbam, kotřiž wobkedžbujaja a wobstrazuja mórski wobchad. A skónčnje wona lěta dołho pučuje po Ewropje, hdžež ju samo kralojo k sebi přeprušu. Předewšém pak wona tež tu zaso do jastwow chodži. Z pjeć a šesćdziesiąć lětami je so zemské bėdženje tuteje swěrnej křesćanki skónčilo: zemře 12. oktobra 1845 w Ramsgate w Jendželskej.

Přeprašenje na cyrkwinski swjedžen w Poršicach 1964

Džen a džen so nětko bliži Serbski džen naš cyrkwinski Prošu, lubi křesćenjo, Přińdže k nam tež wšitcy swěru Zo bychmy tu so zeznawajo Posylili swoju wěru. Hač tež wjele zboka steja Bjez Knjeza nětko sami džeja Byrnjež Swjata křćenica Božu hnadu jim tež poskića.

Štož so k Božom słowu změje A tež po nim žiwy je, temu dobry přichod kćeje tón tež zleho přewinje. Jezom Chrysta lubuj, duša, Na keđzbu to zbožo wzimj. Jeho lubosć tebi sluša Bjez njeho sy w strachoe.

Z nadžiju to poskići Čabran bratr waš Poršiski.

Přihotowany za Bože kralestwo

Serbski cyrkwinski dzeń 27. a 28. junija w Poršicach

Sobotu, 27. smažnika,

w 15 hodź. zhromadźizna serbskich duchownych a lajikow.

Přednoški bratra fararja Lazara-Bukečanskeho a hosći z wukrajnych ewangelskich cyrkwjow

Njedźelu, 28. smažnika,

w 9.30 hodz. kemše, farar Šolta-Rakečanski, postrowy našeho Sakskeho krajneho biskopa D. Notha a druhich.

Wot 11.30 hodź. – 14.30 hodź. wobjed a zabawa na farskej zahrodže.

Wot 14.30 hodź. – 16.30 hodź. zhromadźizna w Božim domje:

krótke přednoški, lajska hra, solospěwy.

Za wobjed přinjesće sej lžicu sobu.

Jězby dla njech so wosadni fararjo staraja.

Přinđźće wšitcy, a přinjesće strowu, wjesolu a po-božnu mysl sobu.

Fara Lazar-Bukečanski
předsyda

Serbskeho cyrkwinskeho dnja

Fabriki WODYCH

(Wodych = dychać, wodychnyć, wotpočować)

Fabriki wšak su zwjetša zrudne twarjeniska w njerjanej wokolinje. Sprócni ludžo w mazanej drasće do jich wrotow a z nich won chodža. Ludžo dyrbja do fabrikow, zo bychu sej pjenjezy zaslužili a žiwi być móhli. Dželaćer cyle lěto soni wo krótkej přestawce, w kotrejž wučeknje fabrikskemu njeměrej, prochej a čwili. A su zbožowni, hdyž móža za 2 abo 3 abo 4 njedźele so přizjewić do fabriki WODYCH a su džakowni, hdyž su tam hnadnje přiwzaći.

Koždy wšak znaje tamnu rjanu bajku wo młynje, hdžež horjeka skakaju stare, faldate, horbate, šedziwe, chorowate a zamjrzane žony nutř a młyn tute žony wšitke rozmljeje a z njeho skakaju młode, rjane, wjesole, strowe holiča. Fabriki WODYCH ze wšěmi swojimi filijalami su tajki požadany młyn. Bjez džiwa, zo so wšitcy do tutech fabrikow tloča. Jow je swět wšon swjerčany. Što běchu tola naši serbscy wótcjo prajili před sto lětami, zo budža jich synojo a džowki jonu tež do tajkich fabrikow WODYCH chodźić. To je kraj „šlarafija“ w najrjeńšim dokonjenju. Rano stawaš a sydnješ so za přihotowane blido. Potom wuchodźuješ so kusk po rjanej krajinje, runje tak dalo, kaž so ći chce, a zo sy w prawym času zaso k dobremu wobjedej wročo a po wobjedze spiš, piješ kofej, so wuchodźuješ a so nutřkownje přihotuješ na rjanu wječer. Po wječeri potom za blidom hišće kusk sedziš z druhimi. Koždy powěda něšto zajimaweho abo wostudneho, potom

skrótka pohladaš won před chěžu. Měsačk steji a so wjeseli, kak so tebi derje dže. Potom skónčnje wotpočuješ wot slódkeho napominanja tuteho dnja. Ty jasnje čuješ, kak wšitke stawy w tebi so znowa z mocu pjelnja, kak žiwjenje so w tebi wotpočduje, wjesele a radosć přibératej. Škoda jenož, zo tajke znowa zmlódnjenje so njehodži ani wažić, ani měrić abo někak elektrisce zwěsčić. Potom bychu cyle wěsće grafisce před tajke fabrikske wrota napisali, z kajkim wuspěchom so tu džela.

Koždy je mēnjenja, zo su fabriki WODYCH na koždy pad za koždeho čłowjeka nuzne. Haj, za drohe njedzele w tutej fabrice – přetož pjenjene hołbiki wšak bohužel darmotnje wokoło njelětaja – je wšak hódno cyle lěto so dračować a lutować. Jow so twoje stawy zaso zhrabaja a nalutowane pjenjezy so rozbrowja. Njewujasnjene je hišće, kak dolho smě koždy w tutej fabrice WODYCH wostać: 2 njedźeli? 3 njedzele? Po kajkim systemje so to rozsudži? Wo tym chcu mjeljeć. To njesmě moja wěc być postajenja kritizować.

Naši wótcjo tu žanych starosćow njemějachu. Jim běše jasne, zo ma koždy čłowjek to prawo 52 dnjow wotpočować, hač je chudy abo bohatý, hač je młody abo stary. A tute 52 dnjow běchu rjenje rozdžělene na cyle lěto a k tutym dnjam běchu hišće někotre dny dodate. Mi so zda, zo tónle princip tak cyle špatny njebě a sprawny běše tež někak. W.

Z wosadow

Chwaćicy: W zašłym lěće dosta Sakrament swjateje křćency 27 (40) džěci. Konfěrmadow bě 20, wěrowanow bě 5 (1958 – 14; 1957 – 24). Křesćanskich pohrjebow smy 21 měli. Ze cyrkwe wustupiło je 20 wosobow.

Wosebje wjeselace za našu wosadu běše, zo móžachmy nowe zwony poswjećić, kiž zaplaćichmy z darow wosady. Nimo toho wobnowichmy třechu swojeho farskeho doma.

Bohužel nimamy hižom 4 lěta žaneho katecheta. We Wulkej Dubrawje podawa 71lětny wučer z Budyšina 7 hodžin nabožinu. Młodaj mandželskaj z Budyšina starataj so we Wulkej Dubrawje wo Młodu wosadu.

Rakecy: Swój šesćdesatletny mandželski jubilej woswjećištaj 4. 4. 1964 Jan Wirth ze Šćeńcy a Marja rodž. Sibakec. Wobaj běštaj čilaj a strowaj. Wulke wjesele su jimaj serbske kemše a hdyž smětaj k serbskej spowědži hić. Boh Knjez njech jimaj dale strowosć a spokojny wječor žiwjenja spožči.

Naklad Domowina. – Wuchadža z licencu č. 417 nowinskeho zarjada pola předsydy ministerskeje rady NDR jónkroč za měsac. – Rjادة Konwent serbskich ewangelskich duchownych. – Hłowny zamolwity redaktor: superintendent Gerhard Wirth - Njeswačidlski. – Čiřć: III-4-9, Nowa Doba, čišćernja Domowiny w Budyšinje.